

7. Gollnick D. M. Multicultural education for exceptional children [Electronic resource] / D. M. Gollnick, P. C. Chinn. – Mode of access : <http://www.ericdigests.org/pre-9220/exceptional.htm>.
8. Marx H. Please Mind the Culture Gap: Intercultural Development During a Teacher Education Study Abroad Program / H. Marx, D. Moss // Journal of Teacher Education, 2011. – № 62. – P. 35–47.
9. Ngo B. Problems and Possibilities of Multicultural Education / B. Ngo // Practice Education and Urban Society, 2010. – Vol. 42 (1). – P. 473–495.

Анотація

У статті проаналізовано актуальні проблеми мультикультурності та іншомовної освіти в США; вивчено досвід культурно-інформаційних перетворень та визначено тенденції у сфері вивчення іноземних мов у Сполучених Штатах Америки.

Ключові слова: мультикультурність, іншомовна освіта, етнічні та соціальні спільноти.

Аннотация

В статье проанализированы актуальные проблемы мультикультурности и иноязычного образования в США; изучен опыт культурно-информационных трансформаций и определены тенденции в сфере изучения иностранных языков в Соединенных Штатах Америки.

Ключевые слова: мультикультурность, иноязычное образование, этнические и социальные сообщества.

Summary

Immediate issues of multicultural and foreign language learning in the USA are analysed in this article; experience of culture-informative transformations and tendencies in the field of foreign language learning in the United States of America are defined.

Keywords: multicultural, foreign language learning, ethnic and social associations.

УДК 811.161.2'37/.38

Шеремета В. П.,

аспірант,

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

(Київ)

СОЦІАЛЬНІ СТЕРЕОТИПИ ЖІНКИ У ТЕКСТАХ УКРАЇНСЬКИХ НАРОДНИХ ПІСЕНЬ ТА МОВНІ ЗАСОБИ ЇХ ВИРАЖЕННЯ

Кожна людина розглядає навколишній світ через призму своєї національної культури, її традицій та історії, тому все, що відбувається навколо нас, розцінюємо відповідно до наших культурних позицій та стереотипів. Дослідження стереотипів, їх формування, зберігання та функціонування стає більш актуальним для вчених різних галузей наук.

В останні десятиліття науковці дедалі більше цікавляться проблемою стереотипу. Стереотипи стали об'єктом дослідження не лише лінгвістів, вони розглядаються у працях соціологів, етнографів, когнітологів, психологів, етнопсихологів, психолінгвістів, етнопсихолінгвістів, культурологів, філософів, зокрема: У. Липпманн, І. Кон, Г. Тажфел, Ж. Коллен, Ю. Апресян, В. Рижков, Ю. Сорокін, Ю. Прохоров, В. Маслова, В. Красних, О. Міхеєв, С. Толстая, В. Телія, Є. Бартмінський, А. Байбурін, Г. Батигін, Л. Гусякова та ін. Серед українських мовознавців соціомовні стереотипи та дотичні до них поняття (національні концепти, лінгвокультуреми) досліджують С. Єрмоленко, В. Жайворонок, В. Кононенко, Л. Мацько, Н. Мех, О. Селіванова,

В. Ужченко, М. Шведова. З огляду на це поняття “стереотип” набуває різного змісту і функцій залежно від сфери наукового використання.

Представники кожної наукової галузі знань виокремлюють у стереотипі ті його характеристики та властивості, які відображають роль стереотипу перш за все з позиції аспекту їхнього дослідження. Цим зумовлюється їх різноманіття: соціальні стереотипи, етнічні стереотипи, ментальні стереотипи, мовні стереотипи, культурні стереотипи, етнокультурні стереотипи, гендерні стереотипи тощо. Наприклад, етнокультурні стереотипи – це узагальнене уявлення про типові риси, які характеризують певний народ.

Пропонована розвідка присвячена вивченню актуального питання національних стереотипів, проте особлива увага в ній зосереджена на описі та аналізі мовних засобів (лексичних і стилістичних), за допомогою яких у текстах українських народних пісень відображено уявлення українців про певні соціальні явища, пов'язані безпосередньо з життям жінки, чоловіка та їх становищем в українському суспільстві, сім'ї.

Українська народна пісня супроводжувала людину від народження до смерті, оспівавши всі найважливіші моменти її життя, тому народнопісенні тексти стали предметом нашого дослідження як носії стереотипів.

Першим, хто ввів поняття “соціальний стереотип” як наукову дефініцію, був У. Ліппман. На його думку, стереотип – це впорядковані, схематичні, детерміновані культурою “малюнки світу” в голові людини, які економлять її зусилля при сприйнятті складних соціальних об'єктів і захищають її ціннісні позиції і права [цит. за: 18, 68]. Отже, У. Ліппман виділив дві важливі риси стереотипу – детермінованість культурою та засіб економії когнітивних зусиль і, відповідно, мовленнєвих засобів.

У лінгвістиці термін **мовний стереотип** у вузькому розумінні трактують як вербальне відображення переконань, спрямованих на суспільні групи або на індивіда як представника цієї групи (У. Каустхофф, К. Писаркова); у широкому розумінні – це вербально виражене узагальнення образів будь-яких конкретних предметів або абстрактних понять (Є. Бартмінський); стійке висловлювання, стійке порівняння (В. Маслова).

У процесі мовлення дещо спрощуються мисленнєві і пізнавальні процеси, і стереотипні уявлення фіксуються часто вживаними мовними одиницями, що набувають психоемотивного забарвлення. Мовні стереотипи формуються оцінкою, не миттєвим враженням не однієї особи, а оцінкою колективним досвідом носіїв мови. Отже, мовний стереотип становить собою “мовленнєве вираження стійкого типізованого уявлення, за своєю природою неусвідомлюваного, що однозначно визначає спосіб звичного (узуального) ставлення до будь-якого явища навколишньої дійсності або його оцінки під впливом колективного досвіду носіїв мови” [19, 302].

У когнітивній лінгвістиці та етнолінгвістиці термін стереотип відноситься до змістової сторони мови і культури, тобто розуміється як ментальний (мисленнєвий) стереотип, який корелює з “наївною картиною світу” [11, 36]. Польський мовознавець Є. Бартмінський та представники його школи теж висловлюють таке розуміння стереотипу. Мовна картина світу і мовний стереотип співвідносяться у нього як частина і ціле. При цьому мовний стереотип розуміється як судження чи декілька

суджень, що відносяться до певного об'єкту світу, суб'єктивно детерміноване уявлення предмета, в якому співіснують описові та оцінні ознаки і яке є результатом тлумачення дійсності в рамках соціально вироблених пізнавальних моделей [11, 37].

Красних В. В. поділяє стереотипи на два види – стереотипи-образи і стереотипи-ситуації. Приклади стереотипів-образів – *бджола – трудівниця, баран – впертий*, а стереотипів-ситуацій – *білет – компостер, лелека – капуста* [10, 112].

Стереотипи завжди національні, а якщо зустрічаються аналоги в інших культурах, то це **квазістереотипи**, адже, співпадаючи в цілому, вони відрізняються нюансами, деталями, що мають принципове значення. Наприклад, в Україні жінка мала своє майно і могла ним розпоряджатися на свій розсуд (придане, материзна, надлишки її праці), а в інших країнах Європи жінка залежала повністю від чоловіка і не мала майнових прав. Тому в народнопісенних текстах українці відобразили своє ставлення до таких соціальних явищ як бідність, багатство, а також соціальний статус, від якого залежало матеріальне забезпечення жінки, утворивши опозиційні моделі *бідна дівчина – багата дівчина*.

Дослідники зазначають, що шлюби в Україні в основному укладались між рівними за майновим та соціальним станом сторонами: *“Не копай з-під зілля коріння, Шукай собі, милий, де рівня. Не сватай ти мене, не піду за тебе; В тебе худобонька, в мене не буде: Не ти мене візьмеш, так люде”* [13, 46–47]; *“Я-ж тобі казала: не присилай сватів, Бо я іще хочу з рочок погуляти; Хочу я з рочок погуляти. Щоб собі посагу що придбати. Я-ж тобі казала і твоєму роду, Що в мене посагу немає од роду”* [13, 45–46]; *“Не ти мені скажеш, дак мати: Було-б убогої не брати!”* [13, 46–47]. Отже, в текстах народних пісень про кохання зустрічаються лексеми: *рівня* (рівність за соціальним станом чи матеріальним забезпеченням), *посаг* (майно, гроші, що отримує дівчина від батьків після весілля), *бідна / багата* (недостатньо / достатньо забезпечена матеріально).

Перед тим, як засилати сватів, наречений чи його батьки намагалися якомога більше дізнатися про обраницю та її родину (чи має дівчина родичів і який цей рід, чи батько зможе дати їй хороший посаг, чи мати працююча, порядна, чи змогла виховати доньку): *“Зелена явірочка! Чом ти мала не величенька? Чи ти росту не великого? Чи коріння не глибокого? Чи ти листу не широкого?... Молодая Марусечко! Чом ти мала невеличечка? Чи ти роду не великого? Чи ти батька не багатого? Чи ти матки не розумної? Я і роду великого, Я і батька багатого, Я і матки розумної!”* [13, 156–157]. Досить часто народний творець, щоб яскравіше і наочніше описати свої уявлення, використовує різні стилістичні фігури. Цей зразок побудований на паралелізмі *дівчина – явірочка*.

Значною перешкодою до одруження за взаємною прихильністю молоді була майнова нерівність. Як правило, нерівний шлюб не схвалювався матір'ю чи батьком хлопця (рідше дівчини): *“Ой ти козаче! що ти думаєш-гадаєш? Чому не женишся, собі пари не шукаєш? Не веліла мати вдовиної дочки брати, А веліла мати багатішої шукати”* [13, 81]; *“Мав я раз дівчиноньку чепурненьку, Любу щибетушечку рум'яненьку. ... Всьому супротивився батько рідний. Бо вона багатая, а я бідний”* [16, 100–101]; *“Де ж ти бачив, мій миленький, Щоб сухий*

дуб листя мав. Де ж ти бачив, мій миленький, Щоб багатий бідну взяв” [25, 56]; “– Не смієшти, мати, до лоба давати, Було свого сина до мене не слати. Булого післати аж до вїтрової, Була б ти привезла зо чотири корові. Зо чотири корові, а ялівку п’яту, Була бити мала невістку багату” [17, 102]. В останньому прикладі зустрічається лексема *вїтлова*, яка розкриває соціальне становище батька бажаної невістки.

У таких піснях частотними є епітети *бідний, багатий, багатіший*, антонімічні пари *бідний – багата, багатий – бідна*.

Цікавою є паралель, яку проводить народний творець, використавши таку стилістичну фігуру як паралелізм, між неможливістю таких природних явищ як “сухий дуб листя мав” та соціального явища “багатий бідну взяв”. Ті дівчата, які поводять себе необережно із заможними юнаками можуть “втратити розум” і потрапити в складне становище: “Держала-б я розум добрий, да впустила в воду Не вповала на худобу, а на його вроду” [13, 83].

У народній уяві шлюб, які укладалися лише для того, щоб покращити матеріальне становище, міцними і щасливими не будуть: “Як я з бідною гуляв – То й по волі ходив, Як з багатою начав – За решітку попав” [25, 45–46]. Отже, шлюб із вигодою нагадував тюремне ув’язнення, в тексті використовується опозиційна модель *бідна / багата – воля / решітка*.

Окрім того, у весільних пісенних текстах можна зустріти перелік майна, яким могла володіти дівчина після отримання посагу. Найчастотнішими є лексеми *корова, віл, телиця, вівця, худоба*, а також лексеми на позначення тих речей, які входили до вмісту весільної скрині *сорочка, рушник, полотно* та хатнього начиння *тарілка, ложка*. Цікавим є той факт, що в Україні дочки мали право на “материзну” – посаг матері, який не входив у загальне майно. Не дивно, що в сім’ї перевагу віддавали народженню сина, бо існувало уявлення, що хлопчик стане примножувати батьківське майно, допомагаючи по господарству, а донька його лише зменшує: “Берімся, мамо, берімся, Та своїм добром ділімся: Мені корова, тобі обора, Оставайся здорова. Мені подушки, а тобі дошки, Оставайся здорова. Мені рушнички, тобі кілочки, ... Мені скриня з полотенцями, А тобі бодня з веретенцями ...” [17, 193].

Хоча варто зауважити, що в народі ніколи не схвалювалася гонитва за багатством. При виборі шлюбного партнера найбільше цінувалися особистісні чесноти – працьовитість, доброта, вірність. Яскравим свідченням цього є сімейно-побутові, весільні пісні: “З великою худобою битись да сваритись, З хорошою дружиною на світі нажитись. З великою худобою може й лихо буде, А з милою дружиною не стидно й меж люде” [13, 83].

Серед українців побутував стереотип про те, що дівчина, яка має багатство, як правило, не має ні зовнішньої, ні внутрішньої краси: “А хоть знайдеш на личко й рум’яне, То не знайдеш на серце й кохане. А хоть знайдеш на личко білішу, То не знайдеш на серце щирішу. Й а хоть знайдеш воли та корови, Та не знайдеш такі чорні брови” [14, 67].

Вважалося, що краще взяти за дружину дівчину, яка не лише буде гарна на вроду, а зможе стати в хаті господинею та вірною дружиною, адже хатня

робота та виховання дітей лягало на жіночі плечі: працююча: *“Така гарна і проворна, що й не надивлюся, Чепурная і моторна, любая Маруся!”* [24, 310], *“Не бийтеся, нема за що, Хоч я гарна, так ледащо”* [24, 322]; розумна: *“Там я бачив дівчиноньку, там то брови чорні І личенько рум’янес, і слова виборні. Лице біле, брови чорні, як шнурочком тяти ...”* [26, 196]; *“ – Ой держала розум добрий та ум коротенький, Уповала я на тебе, що ти молоденький”* [26, 224]; вірна: *“– Голубонька моя сивесенька, Дівчинонька моя вірнесенька, Голубонько моя сизокрила, Дівчинонько моя чорнобрива”* [26, 203].

Багатство теж не завжди було запорукою щастя в особистому житті: *“Ой мати, мати, серце не вважає; Кого раз любить, з тим помирає. Лучче-ж умерти, ніж з немилим жити. Сохнуть з печалі, щодня сльози лити. Бідність, багатство єсть то Божа воля, А з немилим жити – нещасная доля. О хіба-ж я, мати, не твоя дитина, Коли моя мука тобі буде мила?”* [13, 71].

У пісенних текстах часто зустрічаємо семантичні протиставлення на позначення *“далека – близька”* та *“багата – бідна”* дівчина: *“Ой у теї далекої воли да корови, А у цеї близенької тільки чорні брови. Ой у теї далекої воли поздыхають, А у цеї чорни брови вовік не злиняють”* [26, 186]; *“Засватав я вбогу дівку, Нехай багачка плаче. Бо багачка, вража дочка, Не хоче робити, Начіпляє кораликів, Щоб її любити”* [26, 389]. Відбувається протиставлення матеріального багатства, яке може зникнути з часом, та тілесного чи духовного, яке дане Богом і є вічним: *“Воли та корови – то божа роса, А білеє личко і чорнії брови – то вічна краса”* [26, 178].

Бідність в уяві українців не є приводом для сорому: *“– Знаєш ти сам добре, що-м бідна сирота, Не маю я срібла, не маю золота, Опріч любові, що в тобі маю, Я зовсім убога, тим ся не таю”* [14, 52–53]. Хлопець переконує дівчину, що її матеріальне становище його не зупинить, і вона стане його дружиною, бо він, об’їздивши різні краї такої вроди не зустрічав: *“ – Я у бога сиротонька, а ти пан, Шукай собі такой пані, як і сам. – З’їздив я всю Україну й увесь світ, Да не найшов такой, як ти, квіт”* [23, 190].

Серед українців, особливо після прийняття християнства, вважалося гріхом образити сироту. Щоправда, неоднозначним було ставлення до дівчини-сироти та парубка-сироти. З сиротою-парубком батьки досить рідко дозволяли брати шлюб своїм донькам тому, що такі союзи не примножували сімейні статки, адже сироти в основному були бідними. Такі женихи мали гарну вроду, а найбільшим скарбом, яким вони володіли, були вороний кінь та шабля. До дівчини, яка зростала без батьківської опіки, в народі ставилися двоєко. Вважалося, що така дівчина буде свого обранця любити і шанувати: *“Ой, женися, сину, Женися, небоже, ... А візьми дівчину, Бідну сиротину, – Буде тебе вона шанувати, Як малу дитину”* [25, 91–92]. Хоча, зустрічаються тексти, в яких хтось із родичів (мати, батько, сестра чи брат) радять парубкові не одружуватися з сиротою, бо вона *“без щастя зросла, а без долі уродилася”*: *“... Ой не так родина, як менша сестра: “Да не бери, брате, без щастя дівчина зросла, Що без щастя зросла, а без долі уродилася, Вона тобі, брате, дружиною не судилася. Лучче-ж тобі, брате, з сироти насміятися, А-ніж тобі, брате, з сиротою повінчатися;*

Лучче-ж тобі, брате, важкий камінь підняти, А-ніж тобі, брате, з сиротою вік проведати” [13, 80–81]. Козак відстоює свої почуття, вважаючи неприйнятним відмовитись від кохання, образу дівчини-сироти порівнює з присмаком гіркого полину, який залишиться на все життя: *“Лучче-ж мені, сестро, да гіркий полин їсти, А ніж мені, сестро, сиротину з ума звести!”* [13, 80–81].

Через традиційно тривалу стійкість, стереотипи надзвичайно важко піддаються будь-яким змінам. Польський дослідник Зігмундт Радловський зазначає, що “не можна зламати того, що відбилося в людській свідомості, закодувалося в ній емоційно чи історично. Можна пізнати той код або осмислити його для себе, проте ніяк не викинути його зі свідомості” [29, 13]. Стереотип є структурою, в якій поєднуються пізнавальні та емоційні складники, а також прагматичні чинники, що відповідно входять до теорії людської діяльності. До речі, стереотипне уявлення не лише передається з покоління в покоління, але часто буває наріжним каменем у філософії та політиці. Проте, незважаючи на свою стійкість, стереотипи все-таки зазнають певних еволюційних змін.

Отже, пріоритет “людського фактору” стимулював науковців вивчати людину, її мовленнєву діяльність та те, як людина представлена в мові. Поле “ЛЮДИНА” можна вважати найчисленнішим. Це зумовлене антропоцентричним характером мови загалом і фольклору зокрема. У пісні як поетичному жанрі життя відображено через почуття, думки, переживання носія фольклору. Найвагоміший концепт людина представлено субконцептами *жінка, чоловік*, які теж мають свої субконцепти.

Народні уявлення, пов’язані із такими соціальними явищами як бідність, багатство, широко представлені у текстах народних пісень. Серед мовних засобів найбільш частотними є епітети, виражені прикметниками – *бідна, багата*; іменниками, які називають складові посагу молодої – тварини (*корова, телиця, віл*), хатнє начиння (*ложка, тарілка, скриня*), одяг та ужиткові речі (*сорочки, рушники, подушка, перина*) та інше.

Проаналізувавши тексти українських народних пісень, бачимо, що українці в більшості у фольклорних текстах намагалися відтворити свої мрії, змалювати ідеально життєві реалії. Тому частотними є пісні, в яких палке кохання з часом скріплювалося шлюбом між красивими і заможними молодими людьми: *“Соколонько та на вилеті, Козаченько та на виїзді; Соколонько та по галочку, Козаченько та по дівчину; Соколонько по чубатую, Козаченько по багатую; Соколонько по сизокрилу, Козаченько по чорнобриву!”* [13, 179]. Ідеалом для одруження є наречена, яка і вродлива, і заможна. За нею козак готовий вирушити в далеку небезпечну мандрівку. І знайде він її на лише на Україні, саме про це йдеться в колядці для парубка: *“– Поїду, матінко, на Україноньку, Собі по дівоньку, вам по невістоньку. – Там дівонька багатая: В будень ходит у блаваті, А в суботоньку в оксамиті, А в неділеньку в щирім злоті ...”* [23, 137]. Хоча в реальному житті матеріальні блага відігравали велику роль, у фольклорних текстах, створених колективно, відбилися колективні уявлення про те, що багатство – не запорука щасливого життя.

Література

1. Гачев Г. Д. О национальных картинах мира / Г. Д. Гачев // Народы Азии и Африки. – 1967. – № 7. – С. 77–92.
2. Данилюк Н. О. Поетичне слово в українській народній пісні / Н. О. Данилюк. – Луцьк : Ред.-вид. від. Волинського нац. ун-ту ім. Лесі Українки, 2010. – 511 с.
3. Демьянков В. З. Стереотип / В. З. Демьянков // Краткий словарь когнитивных терминов / [Кубрякова Е. С., Демьянков В. З., Панкрац Ю. Г., Лузина Л. Г.]. – М. : Изд-во Москов. гос. ун-та им. М. В. Ломоносова, 1996. – С. 177–179.
4. Єрмоленко С. Я. Мова і українознавчий світогляд / С. Я. Єрмоленко. – К. : НДІУ, 2007. – 444 с.
5. Жайворонок В. В. Знаки української етнокультури : словник-довідник / В. В. Жайворонок. – К. : Довіра, 2006. – 703 с.
6. Жайворонок В. В. Проблема концептуальної картини світу та мовного її відображення / В. В. Жайворонок // Культура народів Причорномор'я. – 2002. – № 32. – С. 51–53.
7. Калита О. М. Мовно-етнічні стереотипи українців періоду незалежності (на матеріалі роману Світлани Пиркало “Не думай про червоне”) / О. М. Калита // Науковий часопис Національного пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство і літературознавство). – К. : НПУ, 2009. – Вип. 3 : До 175-річчя НПУ ім. М. П. Драгоманова. – С. 35–40.
8. Кісь О. Жінка в традиційній українській культурі (друга половина XIX – початок XX ст.) : [монографія] / О. Кісь. – 2-ге вид. – Львів, 2012. – 287 с.
9. Кононенко В. Концепти українського дискурсу / В. Кононенко. – К. ; Ів.-Франківськ : Плай, 2004. – 248 с.
10. Красных В. В. “Свой” среди “чужих” : миф или реальность? / В. В. Красных. – М. : Гнозис, 2003. – 375 с.
11. Маслова В. А. Лингвокультурология : [учебн. пособ. для студ. высш. учебн. заведений] / В. А. Маслова. – М. : ИЦ “Академия”, 2001. – 208 с.
12. Мацько Л. І. Теоретичні засади лінгвокультурологічного аналізу тексту / Л. І. Мацько // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова Сер. 10. Проблеми граматики і лексикології української мови. – К. : НПУ, 2008. – Вип. 3. – Кн. 2. – С. 311–322.
13. Метлинський А. Народные южнорусские песни / А. Метлинского. – К. : Университетская типография, 1854.
14. Народні пісні в записках Михайла Павлика / [упоряд. і приміт. О. І. Дея, В. А. Качкана]. – К. : Муз. Україна, 1974. – 318 с.
15. Никитина С. Е. Устная народная культура и языковое сознание / С. Е. Никитина. – М. : Наука, 1993. – 189 с.
16. Пісні маминого серця : [пісенник] / [упоряд. та передм. Р. П. Радишевського]. – К. : ВЦ “Просвіта”, 2006. – 351 с.
17. Пісні рідинного життя : [збірник] / [упоряд., авт. вступ. ст. та приміт. Г. В. Довженок ; відп. ред. І. П. Березовський]. – К. : Дніпро, 1988. – 359 с.
18. Прохоров Ю. Е. Национальные социокультурные стереотипы речевого общения и их роль в обучении русскому языку иностранцев / Ю. Е. Прохоров. – 5-е изд. – М. : Изд-во ЛКИ, 2008. – 224 с.
19. Радбиль Т. Б. Основы изучения языкового менталитета : [учеб. пособ.] / Т. Б. Радбиль. – М. : Флинта : Наука, 2010. – 328 с.
20. Селіванова О. Нариси з української фразеології (психокогнітивний та етнокультурний аспекти) / О. О. Селіванова. – К. ; Ч. : Брама, 2004. – 276 с.
21. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика : напрямки та проблеми : [підручник] / О. О. Селіванова. – Полтава : Довкілля, 2008. – 712 с.
22. Телия В. Н. Коннотативный аспект семантики номинации единиц / В. Н. Телия. – М. : Наука, 1986. – 312 с.

23. Українські народні пісні в записах Зоріана Доленги-Ходаковського (з Галичини, Волині, Поділля, Придніпрянщини і Полісся) / [упоряд., текстолог. інтерприт. і комент. О. І. Дея]. – К. : Наук. думка, 1974. – 782 с.
24. Українські народні пісні в записах Софії Тобілевич / [упоряд. С. В. Мишанич (тексти), М. В. Мишанич (мелодії)]. – К. : Наук. думка, 1982. – 424 с.
25. Українські народні пісні. – Х. : Око, 2003. – Кн. 1 : Українські народні пісні про кохання і жіночу долю / [в зап. І. П. Васильченка]. – 203 с.
26. Фольклорні записи Марка Вовчка та Опанаса Марковича / [атрибуція автографів, упоряд., передм. і приміт. О. Дея]. – К. : Наук. думка, 1983. – 527 с.
27. Bartmiński J., Panasiuk J. Stereotypy językowe / J. Bartmiński, J. Panasiuk // Encyklopedia Kultury Polskiej XX wieku. Współczesny język polski. – Wrocław : Wiedza a Kultura, 1993. – Т. 2. – S. 363–387.
28. Lippmann W. Public Opinion / W. Lippmann. – New York : MacMillan, 1922. – 427 p.
29. Radlovski Z., Wojtczak J. Jak Narody Widza Siebie Nawzajem / Z. Radlovski, J. Wojtczak. – Warszawa : Semper, 1994. – 108 p.

Анотація

У статті висвітлено питання національних стереотипів, проте особливу увагу в ній зосереджено на описі та аналізі мовних засобів (лексичних і стилістичних), за допомогою яких у текстах українських народних пісень відображено уявлення українців про певні соціальні явища, пов'язані безпосередньо з життям жінки, чоловіка та їх становищем в українському суспільстві, сім'ї. Проаналізовано тексти народних пісень, в яких українці відобразили своє ставлення до таких соціальних явищ як бідність, багатство, утворивши опозиційні моделі: бідна дівчина – багата дівчина. Серед мовних засобів найбільш частотними є епітети, виражені прикметниками, а також іменники, які називають складові посагу молодії.

Ключові слова: стереотип, соціальний стереотип, квазістереотип, семантична опозиція.

Аннотация

В статье освещаются вопросы национальных стереотипов, однако особое внимание в ней сосредоточено на описании и анализе языковых средств (лексических и стилистических), с помощью которых в текстах украинских народных песен отобразено представление украинцев об определенных социальных явлениях, связанных непосредственно с жизнью женщины, мужчины и их положением в украинском обществе, семье. Проанализированы тексты народных песен, в которых украинцы отобразили свое отношение к таким социальным явлениям как бедность, богатство, образовав оппозиционные модели: бедная девушка – богатая девушка. Среди языковых средств наиболее частотными являются эпитеты, выраженные прилагательными, а также существительными, которые называют составляющие приданого.

Ключевые слова: стереотип, социальный стереотип, квазистереотип, семантическая опозиция.

Summary

The article highlights the issues of national stereotypes, but particular attention is focused on the description and analysis of linguistic resources (lexical and stylistic), which display in the texts of Ukrainian folk songs the Ukrainians' perception of certain social phenomena directly related to the life of women, men and their position in the Ukrainian society and family. The texts of folk songs have been analyzed in which Ukrainians displayed their attitude to such social phenomena as poverty, wealth, creating a model of the opposition: a poor girl – a rich girl. Among the most frequent language means epithets are expressed by adjectives and nouns, which are called the components of the dowry.

Keywords: stereotype, social stereotypes, quasistereotype, semantic opposition.